

Samenvatten: een beschrijving van drie methodes

1 mei 1986

Auteur: Luuk van Waes

Volume: 16

Nummer: 3

Pagina's: 134-151

Documenten

- [vonk_jrg16_023.pdf](#)

samenvatten een beschrijving van drie methodes de tijd dat we onze leerlingen de volle zee moesten insturen met een bladzijdelang geleerd essay en de opdracht om daar een behoorlijke samenvatting van te maken ligt gelukkig al een tijdje achter ons vallen en opstaan hoe leuk soms ook voor de toeschouwer bleek immers niet altijd de beste methode de laatste tiental jaren werden er dan ook verschillende systemen en procedures uitgewerkt die allemaal met elkaar gemeen hebben dat ze de leerlingen stapsgewijs begeleiden in het proces van het samenvatten een ketting van stappen en deeloefeningen vormt een curriculum dat uiteindelijk moet leiden tot de perfecte samenvatting geleidelijkheid en inzicht zijn hierbij de belangrijkste begrippen teksten worden gerangschikt van gemakkelijk naar moeilijk van kort naar lang van concreet naar abstract van eenvoudig en perfect gestructureerd naar complex en imperfect gestructureerd in dit artikel wil ik een drietal methodes voor samenvatten bondig voorstellen hierbij schets ik telkens de voornaamste stappen in opbouw en ik pas daarna de methode toe op een zakelijke tekst het eindpunt is steeds een schema geen uitgeschreven informatieve samenvatting bij het uitschrijven van een schema tot een tekst wordt immers vooral een beroep gedaan op de schrijfvaardigheid en niet op het synthetisch vermogen het is niet mijn bedoeling om de verschillende methodes uitdrukkelijk te evalueren wel zal ik nu en dan wijzen op een aantal problemen die kunnen rijzen of op mogelijkheden die het ene systeem biedt en het andere weer niet ik ga er echter van uit dat de drie systemen valabel zijn en dat de lezers afhankelijk van hun situatie en ingesteldheid zelf hun keuze kunnen maken of elementen op maat zullen combineren ik behandel nu achtereenvolgens een structureel analytische methode een intuïtief inhoudelijke methode een methode met vaste structuren ik ben er mij van bewust dat ik de realiteit en vooral de ontwerpers van de verschillende methodes geweld aandoe met deze streng categorische benadering alle methodes zijn immers ongeveer in dezelfde periode ontwikkeld en refereren vaak aan dezelfde achtergrondliteratuur boven dien hebben sommige auteurs hun systeem in een aantal latere publicaties gerelativeerd en bijgestuurd van echte tegenstellingen is

dus in de realiteit zeker geen 134 vonk 1986 16de jg nr 3 sprake wel denk ik dat elke methode duidelijke accenten legt die wil ik hier dan ook benadrukken zij het soms wat geïsoleerder dan de methode lief is om het totaal beeld te bewaren schets ik echter telkens eerst het ruïmere kader van elke methode vooraf verwijst ik eerst naar de tekst 1 waarmee ik de mogelijkheden van elk systeem zal demonstreren zie bijlage tekststructureel analytische methode om materiaal te verzamelen over een tekststructurele methode ben ik voornamelijk te raden gegaan bij Braet 1979 verder maak ik gebruik van de werken van Drop en de Vries vnl 1976 1979 en 1983 zij het minder nadrukkelijk opbouw van dh methode in het schoolboek Taaldaden 1979 behandelt Braet in een apart hoofdstuk de samenvatting en het leesverloop de bladzijden ervoor brengen de deelvaardigheden aan die daarvoor nodig zijn zowel op woord en zinsniveau betekenis verwijzing alinea-niveau opbouw en verbanden als op tekstniveau tekstcompositie we stellen de structuur analytische benadering nu in een beknopt tienstappenschema voor stap 1 lees de tekst aandachtig door let op de grote lijn zoek zo nodig woorden op streep opvallende signalen aan stap 2 zoek de indeling inleiding kern slot streep de grenzen aan slot ontbreekt vaak stap 3 ontleed de inleiding plus titel en het slot noteer het hoofdonderwerp de hoofdvraag en de slotsom stap 4 herlees de kern streep zo mogelijk meer signalen aan stap 5 stel de grootste samenstellende delen van de kern vast streep de grenzen aan formuleer de deelonderwerpen in een kopje stap 6 splits de kern verder op tot op het niveau van de alinea alinea-deel noteer indeling en deelonderwerpen in een waaierschema houd rekening met de alinea-verbanden stap 7 zoek bij elk kleinste deelonderwerp de hoofdgedachte streep met andere woorden per alinea deel de hoofdgedachte aan 135 stap 8 schrijf op basis van het voorafgaande een kladsamenvatting stap 9 corrigeer je klad op betrouwbaarheid aanduiding opbouw beknoptheid vloeiende en directe stijl stap 10 schrijf je samenvatting ik probeer nu deze methode toe te passen op de voorbeeldtekst ik leg hierbij vooral de nadruk op stappen 4 tot en met 7 toepassing als we deze tekst indelen in de drie traditionele grote delen krijgen we inleiding 1 3 kern 4 12 slot 13 het onderwerp van de tekst en de bijpassende vraagstelling zouden we op basis van het slot en inleiding als volgt kunnen formuleren gevangenisstraf bieden alternatieve experimenten ons een menselijker en zinvoller strafsysteem in stap 5 en 6 stelt Braet voor om de kern te analyseren hiervoor maakt hij o.a. gebruik van alinea-verbanden hij onderscheidt daarbij 2 het opsommend verband onder elkaar het tegenstellend verband 4 2 het uitwerkend verband inspringend het verklarend verband oorzaak gevolg het concluderend verband 7 het toelichtend verband vb het samenvattend verband accolade signalen in de kern 4 7 al 4 de bedoelingen van dit strafsysteem zijn echter duidelijk en van de motieven al 5 een tweede gedachte bij het straffen al 6 verder wil de gevangenisstraf al 7 maar het belangrijkste strafmotief als we de signalen uit de kern interpreteren stellen we vast dat de alinea s 4 tot en met 7 allemaal opsommend met elkaar verbonden zijn dit wijst erop dat ze een geheel vormen temeer daar we in de formulering van de openingszin telkens een verwijzing aantreffen naar de eerste zin van alinea 4 nl bedoelingen van het straf 136 systeem motieven 4 gedachte 5 wil 6 strafmotief 7 deze verwijsketting duidt dan ook duidelijk het eerste deelonderwerp aan bedoelingen van het straf

systeem signalen kern 8 10 al 8 in de praktijk blijkt echter dat deze nobele bedoelingen niet altijd al 9 in de realiteit is het namelijk duidelijk sollicitaties mislukken nogal eens doordat al 10 het verblijf in de gevangenis heeft ook nadelige gevolgen deze familiale problemen ontstaan dikwijls omdat het woordje echter 8 wijst op een tegenstelling nl tussen de bedoelingen vnl heropvoedingsgedachte en de gevolgen ervan in de praktijk in al 9 geeft name lijk het uitwerkend verband aan de informatie uit de vorige alinea wordt verder uitgewerkt hier gebeurt dit door twee mogelijke gevolgen te verduidelijken al 9 en 10 zijn immers opsom-mend verbonden ook binnen de alinea s 9 en 10 zien we een tweedeling de signaal-woorden doordat en omdat geven een oorzaak re den aan deelonderwerp gevolgen van de gevangenisstraf signalen kern 11 12 al 11 een ontwrichte thuissituatie cf al 10 moeilijkheden om werk te vinden cf al 9 en dit terwijl verschillende experimen-ten met open gevangenissen tot positieve resultaten hebben geleid al 12 zo ligt in het nederlandse roermond de eerste zin bevat duideli3ke verwijzingen naar de twee drie vorige alinea s en dit terwijl wijst op een tegenstelling en wel met de derde alinea alinea s 11 en 12 zijn toelichtend met elkaar verbonden in al 12 wordt een uitleggend voorbeeld gegeven om de informatie uit al 11 te concretis-eren deelonderwerp experimenten met open gevangenissen deelonderwerpen sa-mengevat 1 bedoelingen van het traditioneel strafsysteem 4 7 2 gevolgen van de gevangenisstraf 8 10 3 experimenten met open gevangenissen 11 12 voor het achterhalen van deze deelonderwerpen hebben we voornamelijk gebruik gemaakt van alineaverbanden verwijzingen en voorkeursplaatsen deeloefeningen hiervoor 137 vindt u bij de geciteerde werken van braet en drop de vries dikwijls echter is een dosis gezond verstand echter het belangrijkste de bovenstaande analyse lev-ert ons nu het volgende beknopte schema op het gevangenisstelsel is in veel opzichten ontoerei kend 1 bedoelingen van de gevangenisstraf theorie vergeld-ingsidee af schrikkingsgedachte beschermingsfactor heropvoedingsgedachte gevolgen van de gevangenisstraf praktijk zijn erg negatief voor de gevangene werk vinden is moeilijk verleden van de gevangene ontwrichte thuissituatie beperkte bezoekmogelijkheden experimenten met open gevangenissen hebben posi tieve resultaten definitie vb te roer in roermond hopelijk worden de experi-menten op ruime schaal uitgebreid intuïtief inhoudelijke methode bij de besprek-ing van deze methode verwijst ik voornamelijk naar een artikel van v m j leenheer besnard 1982 en naar de ervaringen die ik opdeed tijdens een bijscholing van het centrum voor didactiek door p leenheer en i hofmans 1984 over deze methode ei-genlijk mik ik erop dat een eerste inzicht in of begrip van de tekst intuïtief tot stand komt en dat de wijze waarop dat gebeurt per individu en per tekst kan en mag verschillen bij een technisch structurele procedure als die van braet ge-baseerd op oppervlakteken merken als inleiding kern en slot zijn die er wel altijd in de door braet bedoelde zin alinea s opbouwsignalen bevangt mij altijd dezelfde twijfel als bij ontleden als ontleden al zou kunnen bijdragen tot tekstbegrip is het dan in de meeste gevallen niet een erg ingewikkelde omweg daarmee ontken ik ni-et het belang van vormkenmerken als de door braet gehanteerde maar ik zou ze slechts als aanvulling gebruiken niet als basisprincipes leenheer 1982 17 138 op-bouw van de methode ook in deze benadering van het samenvatten kunnen we on-

mogelijk van het nul niveau vertrekken de vooroefeningen zijn hier hoofdzakelijk gericht op de leesvaardigheid tekstsoorten herkennen informatieve of betogende teksten feiten van meningen kunnen onderscheiden en beweringen van argumentaties stijlfiguren herkennen ironie context lezen en voorspellend lezen categoriseren enz om al deze vaardigheidsaspecten bij te brengen kan u het best gebruik maken van korte tekstjes die een van de aspecten duidelijk belichten vooral het genre van de lezersbrieven biedt hierbij heel wat mogelijkheden voor categoriseren een vaardigheid die vooral bij informatieve teksten belangrijk is kan u bijvoorbeeld een passage lichten uit een natuurkundeboek of gebruik maken van voorbeelden van categorisering die de leerlingen moeten beoordelen wat denkt u bijvoorbeeld van deze indelingen door leerlingen van een eerste klas dieren die durven die ons doen met pluimen die ik zou bijten lachen willen wolf aap kanarie hamster tijger schaap duif dolfijn leeuw giraffe uil kip beer olifant eend konijn ijsbeer geit pauw eend hond koe eekhoorn muis kat ezel zwaluw ijsbeer 000 000 dieren zonder poten met 2 poten met 4 poten met 6 poten goudvis duif aap mier mossel eend beer spin slang gans eekhoorn vlieg slak kip ezel bij stapsgewijs ziet de methode van samenvatten er als volgt uit stap 1 bekijk titel auteur plaats en datum van verschijning en stel vast of dat geheel je iets zegt 139 stap 2 lees de tekst een paar maal door hoeveel keer precies hangt af van de moeilijkheidsgraad van de tekst en van jezelf niet strepen in de tekst stap 3 leg de tekst weg en formuleer hardop het antwoord op de volgende twee vragen wat wil die schrijver nou eigenlijk waarom heeft hij dit verhaal geschreven tegen wie heeft hij zij het eigenlijk stap 4 nu ga je de belangrijkste bewering uit de tekst halen centrale claim wat beweert de auteur waarop levert hij kritiek wat is die kritiek wat raadt hij de lezers aan je moet het antwoord op deze vraag uit je hoofd kunnen geven als dat niet lukt keer je terug naar stap 2 stap 5 werk nu verder vanuit de door jezelf geformuleerde claim de tekst gebruik je nog steeds niet stel jezelf de volgende vraag welke elementen woorden begrippen zinssneden uit de claim moeten worden toegelicht stap 6 volgende vraag waarom is volgens de auteur zijn claim juist of hoe beargumenteert de schrijver zijn bewering waarschuwing stap 7 je hebt nu op je kladpapier staan de claim eventueel de uitleg daarbij en de argumentatie kijk dat geheel nu nog eens door om te zien of je zelf snapt wat je opgeschreven hebt en met name of je de redenering erin kunt volgen stap 8 nu pak je de tekst er weer bij lees de tekst nog eens door en vraag je bij iedere passage af heb ik dit stuk al in verkorte vorm natuurlijk op mijn papier staan antwoord nee streep de passage aan in de marge stap 9 bij ieder aangestreept stuk vraag je je vervolgens af wat gek in mijn stuk komt het niet voor maar waarom heeft hij het er dan ingezet de bedoeling is dus dat je de kladsamenvatting verbetert en aanvult bij dat aanvullen zoek je in jouw tekst de handigste plaats om het vergeten stuk neer te zetten je neemt in elk geval niet zonder meer de plek van de auteur over want je hebt diens redeneerlijn anders opgezet stap 10 nu moet er van het klad schema nog een net gemaakt worden zorg vooral dat het duidelijk en leesbaar is kreten strepen en pijlen kunnen best als ze maar een eenduidige betekenis hebben duidelijk wil zeggen duidelijk voor iemand die de tekst niet kent de regel dat een samenvatting nooit een voorbeeld mag bevat ten is onzin 140 de mogelijkheden

van deze methode bekijken we nu concreet door ze toe te passen op onze tekst toepassing drie zaken zijn bij deze toepassing essentieel volgens de auteurs het beginnen met de claim van de totale tekst in plaats van zoals andere boekjes wel eens aanbevelen met de alinea's het uit het hoofd werken tijdens de fasen 3 t m 6 het maken van een eigen presentatiestructuur bij de behandeling van het tekstvoorbeeld zullen we deze standpunten verder motiveren ook nu weer doorlopen we de methode niet van stap 1 t m 10 bovendien wil ik er vooraf nog eens op wijzen dat deze methode een erg subjectief en lezerbepaald karakter heeft waardoor meerdere aanvaardbare presentatiestructuren kunnen worden opgebouwd vooreerst kunnen we opmerken dat deze tekst duidelijk een persuasieve betogende tekst is de schrijver wil de lezer overtuigen van zijn standpunt dat komt ook naar voren in de laatste alinea dit is mijn vurige wens het betogende karakter van de tekst sluit natuurlijk niet uit dat de auteur zijn argumentatie stoffeert met informatie die staat echter enkel in functie van het betoog stap 3 centrale bewering experimenten met het open gevangenisstelsel moeten op grotere schaal worden toegepast stap 4 het begrip open gevangenis verdraagt wel wat uitleg vb overdag gaan de gevangenen werken in het weekend verblijven ze bij hun familie stap 5 argumentatie experimenten met open gevangenis om te roermond leverden positieve resultaten op werk vinden is gemakkelijker contact met de familie verloopt vlotter het huidige gevangenisstelsel heeft veel nadelen werk vinden daarna stuit op veel moeilijkheden familiebanden worden verbroken de positieve bedoelingen van het huidige strafstelsel vnl heropvoeding worden in de praktijk niet gerealiseerd 141 opmerking de vergelijking tussen de gegevens en wat er in de tekst staat kan ik hier moeilijk demonstreren daarvoor is de tekst me ondertussen te bekend toch zal het ook hier duidelijk zijn dat bij een eventuele controle er een zekere verschuiving in nadruk opvalt overigens is dit een van de meest boeiende aspecten van de methode bij de vergelijkende controle worden de leerlingen bijvoorbeeld duidelijk geconfronteerd met passages die ze niet slecht moeilijk begrijpen wat een belangrijk proces is voor het tekstbegrip de auteurs van deze procedure pleiten er dan ook voor niet steeds teksten aan te bieden die aan het niveau van de leerling zijn aangepast als je deze methode toepast zonder er de tekst bij te nemen en dus enkel gebruik maakt van wat je ervan onthouden hebt dan merk je dat dit niet zomaar een omweg is die enkel diegenen met een paardengeheugen bevoordeelt dit reconstrueren dwingt je werkelijk om de tekst te verwerken en te begrijpen vanuit de centrale bewering van de tekst moet je de argumentatie of wat je je ervan kan herinneren opnieuw opbouwen niet slaafs enkele zinnen uit de tekst onder elkaar overschrijven en het begrijpen uitstellen of later zo krijgt elk betekenisdeel een eigen logische plaats in het representatieschema niet zomaar een plaats dus na de vorige alinea en voor de volgende vooral bij minder geconstrueerde teksten of teksten met specifieke stijlkenmerken kan dit serieuze voorordelen opleveren ik illustreer dit even tussendoor a d h v een lezersbrief situatie een secretaresse had een lezersbrief gestuurd naar humo n a v de reeks de nieuwe wanorde over het lerarenbezoek in haar brief schreef ze dat leerkrachten profiteurs zijn veel vakantie hebben allerlei bijberoepen uitoefenen de volgende brief is hierop een reactie de nieuwe wanorde humo 2354 was heel goed vooral de

lezersbrief van een onbekende mevrouw zette alle puntjes op de i het is een feit dat leraars de toppers zijn van de ware profiteursklasse ik zal dit eventjes proberen uit te leggen ik ben 30 jaar en onderwijzer ik ben ongehuwd en kinderloos ik woon wel samen ik verdien netto 992 f minder dan de onbekende mevrouw uit humo 2354 ik geef les in een basisschool waar 9 kinderen hun dag bij mij doorbrengen ze hebben allemaal een verschillend niveau variërend van kleuter tot 6de leerjaar dat wil zeggen 9 keer 6 lesvoorbereidingen per dag er wordt individueel onderwijs gegeven dus moet ik s avonds alles goed afwegen en timen tijd om in mijn agenda te spieken is er niet omdat ik alweer bij een andere leerling gevraagd word na mijn uren verkoop ik dus geen boeken ben ik geen verzekeraar of geef ik geen bijlessen wel volg ik een avondkursus basisschool om mij te specialiseren zo zijn elke dinsdag of woensdagavond bezet tijdens het halve jaar vakantie 142 maak ik mijn pedagogisch materiaal in orde of verbeter ik het momenteel ben ik bezig met het uitwerken van een nieuwe leermethode om stomme kinderen de mogelijkheid te geven te communiceren dat is de blissmethode onlangs nog op het nieuws als ik nog enkele uurtjes vind ga ik cursus volgen om met de komputer te leren werken deze zal wel zijn intrede in het basisschool onderwijs doen men zou zich kunnen afvragen of er wel genoeg uren in een dag zijn wel met wat organisatie gaat het wel om dit alles te combineren met mijn huiselijk leven t v kijken is er niet bij gelukkig kan ik wel tijd vrij maken voor het t v joernaal en om humo te lezen want dat is in mijn ogen een must naam en adres bekend deze tekst staat bol van de ironie het gevaar bestaat nu dat bij een objectieve tekstvolgende benadering een totaal verkeerd beeld ontstaat in de samenvatting bij de bovenstaande methode echter kan de lezer zijn interpretatie omzetting van de ironie duidelijk in de centrale bewering verwoorden inhoud en strategie kunnen op deze manier gescheiden worden voor het samenvatten geldt immers in de eerste plaats wat beweert de schrijver precies en niet hoe methode met vaste structuren elke lezer maakt bij het verwerken van een tekst op een of andere manier gebruik van voorkennis zowel kennis over de inhoud stofschemas als kennis over de opbouw van de tekst vormschemas daarmee maakt de lezer voortdurend voorspellingen over de structuur van de tekst die hij voor zich heeft in hun boek leren communiceren maken steehouder e a 1984 duidelijk hoe dit voorspellend lezen een hulp kan zijn als u teksten wil laten samenvatten opbouw van de methode steehouder e a 1984 stellen drie verschillende procedures voor om samen te vatten tekstvolgend globaal en intensief lezen voorspellend lezen vaste structuren kritisch lezen evalueren van een boodschap we beperken ons hier tot de tweede procedure nl hun methode om via voorspellend lezen tot een samenvatting te komen deze methode gaat ervan uit dat hoe aktiever en precieser een lezer zijn voorkennis hanteert des te beter en des te gemakkelijker hij teksten zal kunnen lezen en samenvatten de vaste structuren die de auteurs hiervoor voorstellen zijn in feite combinaties van stof en vormschemas 3 143 aan de ene kant geven ze aan wat de relevante aspecten van een bepaald type onderwerp bijvoorbeeld een probleem een maatregel een ontwerp zijn daarmee geven ze dus ook aan welke informatie u in een tekst over zo n onderwerp kunt verwachten aan de andere kant geven ze ook aan wat de meest voor de hand liggende volgorde is om die informatie te bespreken daarmee geven ze dus ook aan hoe een lo-

gische tekst over zo n onderwerp is opgebouwd steenhoudere a 1984 89 we geven nu een overzicht van de zes vaste structuren de eerste drie zijn algemeen van aard in zeer veel situa ties bruikbaar de laatste drie zijn enkel bij bepaalde typen thema s bruikbaar natuurlijk zullen in de realiteit vaak teksten voorkomen die in feite een combinatie zijn van verschillende vaste structuren netwerk de probleemstructuur thema een probleem wat is het probleem precies waarom is het een probleem wat zijn de oorzaken wat is er tegen te doen de maatregelstructuur thema een maatregel wat is de maatregel precies waarom is de maatregel nodig hoe wordt de maatregel uitgevoerd wat zijn de effecten de evaluatiestructuur thema datgene wat beoordeeld wordt wat zijn de relevante eigenschappen ervan wat zijn de positieve aspecten wat zijn de negatieve aspecten hoe luidt het toetoordeel wat kan moet er dus gedaan worden de handelingsstructuur thema een handeling wat is het doel van de handeling wat zijn de voorwaarden ervoor hoe verloopt de handeling in grote lijnen hoe worden de deelhandelingen uitgevoerd hoe wordt het verloop van de handeling gecontroleerd 144 de ontwerpstructuur thema een onderwerp waartoe dient het aan welke eisen moet het voldoen welke middelen moeten worden gekozen hoe ziet het ontwerp eruit wat is de waarde van het ontwerp de onderzoeksstructuur thema een onderzoeksobject wat wordt er precies onderzocht waarom volgens welke methode met welke resultaten wat zijn de conclusies hoe gaat u nu aan het werk met deze vaste structuren stap 1 u begint te zoeken naar het centrale thema van de tekst daarbij probeert u ook vast te stellen wat het karakter van de tekst is beschrijving opinierend stuk instructie voorstel hulpmiddelen daarbij zijn titel inleiding slot stap 2 vervolgens schakelt u uw voorkennis over vaste structuren in zie schema stap 3 controleer of de betreffende vaste structuur ook in de tekst terug te vinden is probeer de vragen uit de structuur te beantwoorden hulpmiddelen hoofdstuk en paragraaftitels inleiding en slot voorkeurplaatsen in alinea s signalen stap 4 als u de structuur die u verwachtte inderdaad terugvindt hebt u op een snelle manier het bouwplan van de tekst kunnen identificeren is de vaste structuur niet terug te vinden probeer eventueel een andere vaste structuur in te vullen pas anders de tekstvolgende methode 4 toe deze methode is bijvoorbeeld erg handig als u van verschillende teksten rond hetzelfde thema een samenvatting moet maken om daarna een tekst rond dat thema te schrijven door de vaste structuur die de schema s aangeven kan u immers makkelijk de teksten onderling inhoudelijk vergelijken 145 toepassing wanneer we een vaste structuur willen toepassen op een tekst laten we ons vooral leiden door het abstracte thema van de tekst als deze aanduiding geen uitsluitel geeft kiezen we voor die structuur waarmee we de meeste vragen kunnen beantwoorden of waarbij na het beantwoorden van de vragen de belangrijkste informatie uit de tekst overgeplaatst is in de structuur in ons voorbeeld kiezen we voor de probleemstructuur wat is het probleem precies het traditionele strafsysteem is in veel opzichten ontoereikend en leidt voor ex gevangenen tot een uitzichtloze situatie waarom is het een probleem waarom is strafsysteem ontoereikend 1 ex gevangenen vinden moeilijk werk 2 ex gevangenen ondervinden moeilijkheden in huwelijks en familierelaties wat zijn de oorzaken 1 gevangenisverleden is een negatieve factor bij de sollicitatie 2 beperkte bezoekmogelijkheden tijdens

de gevangenisstraf wat is er tegen te doen experimenten met open gevangenen moeten op ruimere schaal worden toegepast om de gevangenen geleidelijk met hun vrijheid te leren omgaan gevangenen krijgen zo de kans om te werken en hun werk daarna te behouden gevangenen hebben regelmatig contact met hun gezin en familie het is duidelijk dat deze structuur een handig schema biedt voor een informatieve samenvatting het thema be paalt hierbij sterk hoe de informatie geordend en geselecteerd wordt hoe uitgebreid we het schema invullen hang nauw samen met het doel van de samenvatting zo is dit schema bij voorbeeld geen plaats ingeruimd voor de informatie uit de eerste alinea s bedoelingen van het klassieke straf systeem besluit ik hoop dat u op deze manier een beetje inzicht hebt gekregen in de mogelijkheden en beperkingen van de drie voorgestelde samenvattingsmethodes de structureel analytische methode de intuïtief inhoudelijke methode en de methode met de vaste structuren natuurlijk ben ik er in dit kort bestek niet in geslaagd de procedures in detail te beschrijven mijn bedoeling was enkel een richtinggevende beschrijving te geven wilt u het fijne weten van de opbouw de bedoelingen achtergronden be grijpen dan verwijs ik naar de betreffende werken in de bibliografie het lijkt me verder belangrijk om van in het begin te beseffen dat geen enkel systeem tot nu toe absoluut is het uiteindelijke doel van onze lessen over samenvattingen moet daarom ook zijn dat onze leerlingen loskomen van het strikte toepassen van welke procedure dan ook dat kan echter alleen als ze de procedure ook echt beheersen en zich de vaardigheden die ermee samenhangen eigen hebben gemaakt tot slot nog een laatste relativisering deze procedures zijn natuurlijk geen wondermiddelen inzicht en gezond verstand blijven belangrijke voorwaarden om tot een goed resultaat te komen voor welk systeem u echter ook op teert het belangrijkste is dat elke procedure door zijn geleidelijke opbouw een belangrijk houvast biedt in de toch wel complexe taak van het samenvatten luuk van waes markgravelei 119 2018 antwerpen noten 1 de tekst is een didactisch samenvatting van enkele artikelen uit de groene amsterdammer vier in de krant kri zaanlander vrije volk en volkskrant 2 tussen haakjes vindt u telkens de grafische voorstelling die ik gebruik om de verbanden aan te duiden in de schematische weergave 3 voor een nauwkeurige behandeling van vorm en stofschemas verwijzen we naar een artikel van w drop 1983b waar hij deze begrippen definieert en wijst op hun belang 4 de tekstvolgende methode wordt uitvoerig besproken in leren communiceren 1984 51 84 147 bibliografie baten lut en jan camps 1984 herkennen van een samenhang in een tekst lezen in een vreemde taal en in de moedertaal impuls jrg 15 2 p 77 88 braet a 1979a een holistische procedure voor samenvatten in dcn cahier 8 omgaan met teksten in de klas p 81 97 braet a 1979b taaldaden 1 docentenhandleiding een leergang schriftelijke taalbeheersing wolters noordhoff groningen de schrijver a 1984 zakelijke teksten wat moet ik ermee vonk 1984 5 p 3 23 drop w en j h l de vries 1976 ter informatie 1 2 en docenten boek leergang schriftelijke taalbeheersing wolters noordhoff groningen drop w 1983a instrumentele tekstanalyse ten dienste van samenvatten opstellen van begripsvragen tekstverbeteren wolters noordhoff groningen drop w 1983b informatieordering vanuit een stofschema tijd schrift voor taalbeheersing jrg 5 2 p 100 113 elling m g m 1982 beschrijving van tekststructuur als uitgangspunt voor be-

grijpen samenvatten en onthouden een vergelijkend onderzoek tijdschrift voor taalbeheersing jrg 4 2 p 103 114 leenheer besnard v m j 1982 het leesvervangend samenvatten van betogende teksten tijdschrift voor taalbeheersing jrg 4 1 p 1 21 maes f 1985 samenvattingen met en zonder evaluatie in hand boek voor taalhantering j kolkhuis tanke c korswagen en st verrept red van loghum slaterus deventer deel ii 3 b 7 steehouder m e a 1984 leren communiceren procedures vppr mondelinge en schriftelijke communicatie wolters noordhoff groningen tweede geheel herziene druk van den hoven p 1983 de analyse van betogende teksten tijdschrift voor taalbeheersing jrg 5 3 p 177 189 148 bijlage gevangenissen met gouden tralies 1 een gevangene die tot levenslang was veroordeeld kreeg na twintig jaar eindelijk gratie hij nam z n intrek in een klein huisje en woonde er samen met een oude vriendin na vier jaar vrijheid slikte hij een handvol slaaptabletten en liep het bos in daar stierf hij 71 jaar oud zijn levenslang had hij kunnen overleven de praatjes van de burens over hem niet 2 we kennen in onze samenleving een merkwaardig instituut we noemen het strafjustitie ook wel strafrechtspleging het meest duidelijke aspect ervan is ongetwijfeld de gevangenis die voert in haar wapen de pretentie dat ze iets wil doen aan een ver schijnsel dat we allemaal als negatief ervaren kriminaliteit wat dat dan ook moge zijn de filosofie achter het gevangenisstelsel zouden we ongeveer als volgt kunnen verwoorden het is een goede zaak dat mensen lijden als ze schuldig zijn aan iets kwaads 3 toch beweren we niets nieuws als we zeggen dat dit systeem niet altijd het meest efficiënte is en dat de gevangenisstraf in veel opzichten ontoereikend is de bovenstaande tragische anecdoten is hier maar een illustratie van 4 de bedoelingen van dit strafsysteem zijn echter duidelijk een van de motieven die ongetwijfeld ten grondslag liggen aan elke straf is de vergeldingsidee namens de samenleving straft de justitie iemand die in onze ogen iets misdaan heeft de weeg schaal die door de delinquent uit evenwicht is gebracht moet weer in balans komen hierdoor wordt officieel en wettelijk tegemoetgekomen aan onlust en wraakgevoelens bij het slachtoffer of bij anderen van de samenleving 5 een tweede gedachte bij het straffen is de afschrikking die er van uit moet gaan we willen voorkomen dat de dader later nog eens een delict zal plegen dit noemen we de speciale preventie tevens hopen we dat door de straf ook anderen zullen worden afgeschrikt generaal preventie 6 verder wil de gevangenisstraf de maatschappij in zekere mate beschermen de delinquent kan niet meer in de samenleving worden gehandhaafd we dulden hem niet langer meer in ons midden daar om wordt hij een tijdje geïsoleerd op non actief gesteld een soort afkoelingsmethode 7 maar het belangrijkste strafmotief is misschien wel de heropvoedingsgedachte volgens de wet moet een gevangenisstraf een gevangene immers niet alleen straffen maar ook voorbereiden op een geslaagde terugkeer in de maatschappij de straf moet uiteindelijk een positieve invloed hebben op het leven en de gedragingen van de gevangene 149 8 in de praktijk blijkt echter dat deze nobele bedoelingen niet altijd even zuiver gerealiseerd worden integendeel heel wat studies tonen bijvoorbeeld aan dat vaak het tegenovergestelde bereikt wordt gevangenen ondervinden ontzettend veel problemen bij hun terugkeer in de maatschappij ze zijn verplicht zich marginaal op te stellen en raken al snel van de regen in de drop terug in de gevangenis 9 in de realiteit is het namelijk duidelijk

dat de gevangene niet zomaar met een schone lei kan beginnen nadat hij de poort van de gevangenis achter zich heeft dichtgetrokken een half jaar na het beeindigen van de straf ziet de werksituatie er voor de meesten weinig rooskleurig uit tweederde van de ex gevangenen heeft nog geen vast werk sollicitaties mislukken nogal eens doordat de werkgever op de hoogte is van het verleden van de sollicitant een van de gevangenen vertelde bij een arbeidsbureau afgescheept te zijn omdat hij toch nergens zou worden aangenomen het aantal mislukte sollicitaties blijkt overigens merkkelijk hoger te zijn naarmate iemand een langere straf heeft gehad 10 het verblijf in de gevangenis heeft ook vaak nadelige gevolgen voor het huwelijk of een andere vaste verhouding in nogal wat gevallen vindt scheiding plaats niet minder dan een op vijf gevangenen scheidt tijdens of vlak na de straf dubbel tragisch als men zich realiseert dat juist de verhouding met de partner en de familie erg belangrijk kan zijn om weer een normaal leven te gaan leiden deze familiale problemen ontstaan dikwijls omdat de mogelijkheden voor bezoek en contact met de buitenwereld in de gevangenis erg beperkt zijn de gevangenen mogen soms enkel maar bezoek ontvangen op vastgestelde dagen en onder het toezicht van een bewaker het hoeft dan ook geen verbazing te wekken dat tijdens deze vaak veel te korte bezoektijd weinig fundamentele problemen kunnen worden besproken 11 een ontworpen thuissituatie moeilijkheden om werk te vinden en nog zoveel andere nadelige gevolgen van de gevangenisstraf tonen duidelijk aan dat er iets mis is met ons traditioneel strafsysteem en dit terwijl verschillende experimenten met open gevangnissen tot positieve resultaten hebben geleid zij hebben reeds bewezen dat ze waardige alternatieven zijn open gevangnissen willen de gevangene duidelijk voorbereiden op hun terugkeer in de vrije maatschappij daartoe geven ze hun de kans om overdag te werken bij een baas en in het weekend kunnen ze naar huis gaan 12 zo ligt in het nederlandse roermond in de frans douvenstraat een zogenaamde penitentaire open inrichting te roer op het eerste gezicht een gewone straat ruime eengezinswoningen twee onder een trap keurige voortuintjes auto's voor de deur poep op de stoep maar ook een gevangenis zij het dan zonder bewakers met rinkelende sleutelbossen zonder cellen met tralies hier komen langgestraften terecht om hun laatste 3 a 4 maanden rond te maken het grote voordeel is dat de gevangenen contact houden met 150 de omgeving zegt directeur m g van bree het is niet meer dan logisch dat zowel het gezin als de gedetineerde weer moet wennen aan een normale situatie als ze eens in de vier vijf weken naar huis mogen zoals vroeger kan dit niet door het werk voelen ze zich weer nuttig en in heel veel gevallen kunnen ze hun job ook na hun straf blijven doen 13 tot nu toe zijn de resultaten erg bevredigend ook op andere plaatsen waar gelijkaardige initiatieven met open gevangnissen werden opgezet laten we hopen dat dit een definitieve ommezwaai in het falende gevangenisstelsel mag betekenen dit is mijn vurige wens omgaan met vrijheid moet opnieuw worden geleerd een proces van geleidelijke re-integratie is onontbeerlijk willen we een menselijk en zinvol strafsysteem uitbouwen 151